

A Festetics-kódex Petrarca-fordításai a költőre vonatkozó újabb kutatások fényében
(Vázlat)

I.

A Festetics-kódexben található bűnbánati zsoltárokról először Boros Alán fogalmazta meg, hogy ezeknek a szövegeknek semmi közük a Dávid-féle zsoltárokhoz.¹ Származásukat viszont Katona Lajos nemsokára tisztázta.² A rákövetkező irodalomtörténészek közül ki kell emelnünk még Gondán Feliciánt, aki néhány helyen megkísérelte korrigálni a Katona által közölt latin szöveget, illetve az annak alapján készült magyar fordítást.³ Elfogadja Katonának azt a véleményét, hogy a Petrarca-sorozat negyedik zsoltárából olyan „természetimádó rajongás”, illetve „modern érzés” árad, ami új és meglepő a középkori kontextusban.⁴ Ettől kezdve újabb filológiai vizsgálat nem foglalkozott a szöveg latin forrásával. Horváth János is teljes joggal hangsúlyozta ki ezen zsoltárok rendkívüli egyediségét: egyrészt, a középkori környezetbe illesztve azt írja, hogy: „A Festetics-kódexben néhány magánimádság is található (köztük fölöttébb feltűnő módon egy humanista szerzemény, Petrarca hét bűnbánó zsoltára)”;⁵ másrészt a humanista törekvések történetében igen előkelő helyet juttat nekik: „A nagyvázsonyi pálosok Festetics-kódexében (1493–4) találjuk a legelső nyomokat, tehát jóformán e kolostori irodalom megindulása percében. A címlapdíszítés firenzei munkára vall, s Kálmáncsehynek a budai műhelyben készült breviáriumával tart rokonságot. Szövegében Petrarca bűnbánó zsoltárainak, a renaissance-költő e merőben szubjektív, s a modern természetrajongást is éreztető alkotásának a fordítása lep meg. A kódex renaissance-díszje is megerősít abban a hitben, hogy e fordítmány komolyabb humanista öntudatot jelent.”⁶

Horváth János óta a magyar irodalomtörténet-írás nemigen foglalkozott a Festetics-kódex, illetve a Petrarca-zsoltárok értékelésével; a kérdést átengedte a történészeknek és a nyelvészeknek. Kisbán Emil tárgyalja ugyan a Kinizsi Pál alapította nagyvázsonyi kolostor történetét, de a kódexszel nem foglalkozik.⁷ Lukcsics Pál alaposan feldolgozta a Kinizsi alapítástól kezdve a vár és a hozzá tartozó falvak, illetve a mindenkorai földesúr által patronált kolostor történetének okleveles anyagát.⁸ Pásztor Lajos ma is nélkülözhetetlen könyvében egyrészt felhívja a figyelmet a pálos és a karthauzi lelkület összefüggéseire, másrészt a mélyreható Szent Ágoston-i hatásra, Temesvári Pelbárttal példálózván, és regisztrálja az aszkézis és a „világi” örömök esetleges egymásmellettségét, amelyet természetesen Szent Ferenc *Naphimnusa* mutat fel leglátványosabban. Külön elemzi a Festetics- és a Czech-kódex Mária officiumait, és részletesen elemzi az 1514-ben Velencében kinyomtatott pálos misszálét.⁹ Molnár József kiadta a kódex hasonmását.¹⁰ A Magyar Remekírók sorozatában megjelent középkori antológia a 6. zsoltár modern

¹ BOROS Alán, *Zsoltárfordítás a kódexek korában*, Bp., Stephaneum, 1903, 57–74.

² KATONA Lajos, *A Festetics-codex zsoltárai*, ItK, 15(1905), 149–157.

³ GONDÁN Felicián, *A középkori magyar pálos-rend és nyelvemlékei (Festetich- és Czech-kódex)*, Pécs, 1916, 105–109, a javasolt korrekciók a 108. lapon.

⁴ *I. h.*

⁵ HORVÁTH János, *A magyar irodalmi műveltség kezdetei: Szent Istvántól Mohácsig*, Bp., Magyar Szemle Társaság, 1944, 166.

⁶ HORVÁTH János, *Az irodalmi műveltség megoszlása: Magyar humanizmus*, Bp., Magyar Szemle Társaság, 1935, 265.

⁷ KISBÁN Emil, *A magyar Pálosrend története, I, (1225–1711)*, Bp., a pálos kolostor kiadása, 1938, 128.

⁸ LUKCSICS Pál, *Kinizsyné Magyar Benigna örökösei*, Turul, 48(1934), 66–75. Mint tudjuk, a Festetics-kódex keletkezése idején, vagyis 1494-ben következett be Kinizsi Pál halála, és utána az özvegy Mislenovics Márk királyi udvarnokhoz ment férjhez.

⁹ PÁSZTOR Lajos, *A magyarság vallásos élete a Jagellók korában*, Bp., Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 1940, 9 skk, 17, 20–21, 31, 34–35, 74.

¹⁰ *Festetics-kódex (ELTE Magyar Kodexek)*, előszó MOLNÁR József, Bp., 1977. (A transliteráció hiányzik.)

átírását tartalmazza.¹¹ Tarnai Andor pontosan tisztázta azt a korábbi kutatók által összekuszált kérdést, hogy kik is olvashatták a zsolttárok. Ugyanis a pálosok alsóbb rétege csak akkor kapott erre engedélyt, ha felvették a papi rendeket. Ez az engedélyezés, illetve tilalom természetesen vonatkozott a Vulgatából kiválasztott két bűnbánati zsolttárra is (6, 31, 37, 50, 101, 129, 142). Tarnai viszont leszögezi, hogy ennek a más kódexekben is lefordított sorozatnak és ezzel együtt olvasási lehetőségüknek vagy kötelezettségüknek semmi köze a Festetics-kódexben található Petrarca-féle zsolttárokhoz.¹² Gondos, modern átírásban megjelent az egyetemisták számára az első zsolttár szövege.¹³ Végre pedig N. Abaffy Csilla elkészítette a kódex modern kiadását, amely minden további kutatás alapjául szolgálhat, hiszen tartalmazza a hasonmást, a pontos és alapos transliterációt és a hozzá tartozó textológiai jegyzeteket, valamint a teljes bibliográfiát. Sajnos a Petrarca-féle zsolttárok latin szövegével való összevetésre, illetve az ezen szövegekre vonatkozó friss szakirodalom ismertetésére és mérlegelésére ugyanúgy nem vállalkozik, mint a sorozat többi kötete.¹⁴ Petrarca születésének 700. évfordulójára jelent meg a Nuova Corvina Petrarca különszáma, ahol Józsa Judit említette röviden a kódexben található Petrarca-fordításokat.¹⁵ A Festetics-kódex szerepelt természetesen az Országos Széchényi Könyvtár nagy nyelvemlék-kiállításán is, a katalógusban Kertész Balázs foglalta össze a rá vonatkozó tudnivalókat.¹⁶ Végül Lázs Sándor tanulmánya minden eddiginél részletesebben és alaposan foglalta össze a kódex hányattatásait.¹⁷ Örömmel említhetjük meg azt is, hogy a Petrarca évfordulóra megjelentetett kétnyelvű műfordításkötetében Csehy Zoltán újr fordította az 1. és a 6. zsolttárt.¹⁸

Ami pedig a nemzetközi Petrarca-szakirodalmat illeti, szempontunkból az első fontos lépést Marco Vattasso tette meg, aki végleg leszögezte, hogy a Ludolphus de Saxonia által írott *Expositio in Psalterium* első nyomtatott kiadásában (1491) található és a Petrarca-féle *Psalmi penitentiales* után olvasható *Psalmi confessionales* apokrif, semmi köze Petrarcahoz. Így ír róluk: „Ezek után hét másik zsolttár következik, mindegyik egy-egy főbűnről. Mindegyikükben a bűnös vádolja saját bűneit, pontosan azzal a vétkekkel kapcsolatban, amelyet éppen vizsgál. Így hét igazi ábrázolást kapunk a bűnösről, azaz a gőgösről, a fukarról, a kéjencről, az irigyről, a torokosról, a haragosról és a tunyáról. Egy másik zsolttárban, a 9.-ben a bűnös más vétkeiről tesz vallomást, általában vádolja önmagát minden helytelen cselekedetért, kifejezi fájalmát és bocsánatot kér értük. Ez található az ősnymtatványban, amelyet vizsgáltam, egy vatikáni kódexben a 9. zsolttár után még következik egy meleg hangú ima Istenhez, a Szent Szűzhöz és a paradicsomi szentekhez.”¹⁹ Egyébként már az 1491-es speyeri kiadó is gyanakodhatott, mert ezen gyónási zsolttárokat a következő címmel közli: „Francisci Petrarche poete laureati psalmi confessionales caute tamen ac sobrie legendi.”²⁰ (Mint láthatjuk, az óvatosság és a józanság indokolt volt...)

1929-ben jelent meg az a kiadás, amely mindmáig alapvető a Petrarca-zsolttárokkal kapcsolatban. Henry Cochin könyvéhez a Petrarca-kutatás egyik atyamestere, Pierre de Nolhac írt

¹¹ Új kiadása: *A magyar nyelvű középkori irodalom*, vál., szerk., jegyz. V. KOVÁCS Sándor, Bp., Neumann Kht., 2000. <<http://mek.oszk.hu/06100/06196/html/kozep0011/kozep0011>> [2016. március 22.]

¹² TARNAI Andor, „A magyar nyelvet írni kezdik”: *Irodalmi gondolkodás a középkori Magyarországon*, Bp., Akadémiai, 1984 (Irodalomtudomány és kritika), 210.

¹³ *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez, középkor (1000–1530)*, főszerk. TARNAI Andor, szerk. MADAS Edit, Bp., Tankönyvkiadó, 1992, 469.

¹⁴ *Festetics-kódex, 1494 előtt: A nyelvemlék hasonmása és betűhű átírata, bevezetéssel és jegyzetekkel*, közzéteszi, a bevezetést és a jegyzeteket írta: N. ABAFFY Csilla, Bp., Argumentum–Magyar Nyelvtudományi Társaság, 1996.

¹⁵ Judit JÓZSA, *Le versioni ungheresi del Canzoniere di Petrarca e la loro critica*, Nuova Corvina, Nr. 15, 2004, 71–81.

¹⁶ „Látjátok feleim...”: *Magyar nyelvemlékek a 16. század elejéig*, szerk. MADAS Edit, Bp., OSZK, 2009, Nr. 53, 342–343.

¹⁷ LÁZS Sándor, *Kinizsiné Magyar Benigna könyveinek sorsa*, Magyar Könyvszemle, 126(2010), 100–102.

¹⁸ Francesco PETRARCA, *Orpheusz lantja, Dávid hárfája: Válogatás Petrarca latin nyelvű költészetéből*, vál., ford. és az utószót írta: CSEHY Zoltán, Pozsony, Kalligram, 2004, 144–149.

¹⁹ Marco VATTASSO, *I codici Petrarqueschi della Biblioteca Vaticana, Seguono cinque appendici con testi inediti, poco conosciuti, mal pubblicati [...]*, Roma, Tipografia Poliglotta Vaticana, 1908 (Appendice, 3), 198.

²⁰ Az interneten található a düsseldorfi Heinrich Heine Egyetem könyvtárának inkunábuluma, amelyet 2014-ben helyeztek fel a világhálóra: <<http://digital.ub.uni-duesseldorf.de/ink/content/titleinfo/6866378>> [2016.03.11.]

előszót.²¹ Cochin, noha sok kiadást és néhány kéziratot is ismert, szerencsés kézzel talált egyet, amelyről először még 1904-ben adott hírt Francesco Novati. Ezt már szerinte is díszpéldányként készítették a Viscontiak számára, és így vagy a Milánóban élő Petrarca autográf kézírata, vagy ha másolat, akkor ő emendálta.²² Majd az első világháború után megalakult a ma is fennálló olasz nemzeti bizottság Petrarca műveinek kritikai kiadására, Giuseppe De Luca vállalta magára azt a hálátlan feladatot, amelyet nagy ideig szorgalommal végzett, de azután reménytelenségében félbehagyott, vagyis hogy a számtalan kéziratot összevetve rekonstruálja a hét zsoltár szövegtörténetét.²³ Ezért a következő kiadó és kommentátor is a luzerni kéziratot vette alapul.²⁴ Mikor pedig a sokáig félbeszakadt vagy nagyon akadozva folyó kritikai kiadást a költő születésének 7. centenáriuma energiákkal megújították és felgyorsították, akkor maga Donatella Coppini, az előzmények legjobb ismerője kapta meg a feladatot a kritikai kiadás és fordítás elkészítésére. Ő 138 kéziratot tanulmányozott végig, amelyek Európa különböző országaiban található Ausztriától Lengyelorszáig vagy Belgiumtól a Vatikánig, sőt Oxfordtól Kalinyingrádig; Amerikába, a Pennsylvanai Egyetem könyvtárába csak egy jutott. Ennek ellenére úgy döntött, hogy marad mint alapszöveg a luzerni, pergamentekercsre írott díszkéziratnál, amely, úgy látszik, mégiscsak a legrégebb, és talán közvetlen köze is van Petrarca kezéhez.²⁵ (A variánsok természetesen számba veszik a többi kéziratot is.)

Ami pedig a zsoltárok elhelyezését illeti a Petrarca-életművön belül, ezzel legelőször talán Pietro Paolo Gerosa foglalkozott. Természetesen nem tagadja a dávidi zsoltárok alapvető ihletését, de ennél döntőbbnek tartja Szent Ágoston hatását, hiszen a hippói püspök is – élete végén – újraírta a zsoltárokat azért, hogy újra megszirathassa ifjúkori bűneit – legalábbis így ír róla életrajzírója, Possidius. Ebből a szempontból elemzi tehát végig a szerző azt a finom játékot, amit Petrarca űz a Szent Ágoston által, illetve az általa kiválasztott zsoltárok egymáshoz képest és a dávidi eredetihez képest kielemezhető jelentéstartományával.²⁶ Egy cseh szerző 1995-ben felhívta a figyelmet arra, hogy csehországi útja miatt Petrarca kezdettől fogva milyen óriási hatást gyakorolt Közép-Európára.²⁷ Közismert az a történet Petrarca levelezéséből, hogy egy hajdani francia udvaronc, Sagremor de Pommiers számára küldte el ajándékba a bűnbánati zsoltárokat, mikor ez a régi barátja felhagyott a világi élettel és belépett a karthauzi rendbe. Ebben a levelében Petrarca azt írja, hogy ő ezt régebben írta, mégpedig nem egészen egy nap leforgása alatt! Ezt az állítását a szakirodalom többnyire jelképesnek fogta fel, újabban azonban egy kutató igen erős bizonyítékokkal érvelt amellett, hogy ez szó szerint értendő, és ez a nap nem egyéb volt, mint 1348 májusának az a napja, amikor megkapta a gyász hírt, vagyis értesült Laura haláláról.²⁸ Donatella Coppini egy alapvető tanulmánya pedig arra világított rá, hogy miképpen befolyásolta a már korábban és joggal emlegetett Szent Ágoston-i hatást a bűnbánati zsoltárok írására Szent Ágostonnak az a hatalmas, két főlíó kötetből álló műve, az *Enarrationes in Psalmos*, amelyet ajándékba kapott 1355-ben legjobb barátjától, Boccacciótól. A könyv szerencsésen megmaradt Párizsban, és a szerző ezért a nagyszámú, Petrarca kezétől származó széljegyzetből pontosan

²¹ PÉTRARQUE, *Les psaumes pénitentiels*, publiés d'après le manuscrit de la Bibliothèque de Lucerne par Henry COCHIN, préface de Pierre de NOLHAC, Paris, L. Rouart et Fils éditeurs, 1929.

²² *I. m.*, 83–93.

²³ Vö. Donatella COPPINI, *Giuseppe De Luca e l'edizione dei „Salmi penitenziali” di Francesco Petrarca*, Archivio italiano per la storia della pietà, 9(1996), 31–94.

²⁴ Francesco PETRARCA, *Psalmi penitenziali*, a cura di Roberto GIGLIUCCI, Roma, Salerno Editrice, 1997.

²⁵ Francesco PETRARCA, *Psalmi Penitenciales, Orationes*, a cura di Donatella COPPINI, Firenze, Casa Editrice di Lettere, 2010.

²⁶ Pietro Paolo GEROSA, *Umanesimo Cristiano del Petrarca: Influenza agostiniana, nattinenze medievali*, Torino, Bottega d'Erasmus, 1966, 326–329.

²⁷ Ivan SEIDL, *Premesse per lo studio della fortuna petrarchesca in ambiente centroeuropeo (secolo XIV–XVI)*, Sborník Prací Filozofické Fakulty Brněnské Univerzity, 16, 1995, 25–32. Sajnos nem elemzi azokat a korábban a Cseh Királysághoz tartozó könyvtárakban lévő kéziratokat, amelyek közül például Sziléziában, a wrocławai Egyetemi Könyvtárban található olyan, amelyik tartalmazza a Petrarca-zsoltárokat.

²⁸ Claudio BELLINATI, *Francesco Petrarca I sette salmi penitenziali: Presentazione e nuova traduzione del latino*, Padova, Il Poligrafo casa editrice, 2004, 11–14, 39–40.

rekonstruálhatja, hogy mennyiben befolyásolta Szent Ágoston hermeneutikája a költőt.²⁹ Végül a 700 éves évforduló során megjelent könyvtárnyi szakirodalom alapján egy amerikai kutató összegezte a kialakult tudományos konszenzust egy olyan kézikönyvben, ami először kísérli meg angolszász nyelvterületen, hogy kritikai bevezetést nyújtson Petrarca összes műveire. Az eddig röptében érintett kérdéseken kívül természetesen kitér arra, amit a legújabb monográfiák is igen fontosnak tartanak: tudniillik zsoltárok verstani szempontú értelmezésére, amennyiben mindenél merészebb kísérletnek tekintik arra, hogy egy merőben újfajta prózaverssel próbálja megteremteni az olaszban hiányzó, de a héber költészetben Szent Jeromos szerint megvolt időmértékes verselést.³⁰

Az egyik leghasználhatóbb monográfia szerzője például így fejezi be a bűnbánati zsoltárok-ról írott fejezetét: „Az egynapos kísérlet folytatás nélkül maradt és ráadásul maga a költő szerint teljességgel alkalmi. (*Öregkori levelek, Római X, 1.*) Akkor is, ha a bibliai és profán összevegyítése rendkívül erősen jellemző az ő humanizmusára, amely problematikus és sokféleképpen értelmezhető, de világosan vállalja a szembenézést. Amikor nem játszik szerepet a dologban az, hogy a költő a stílussal és a metrikával mérje magát, akkor a keresztény meditáció Petrarcánál prózában képes hasonló száraz és erőteljesen kitartó lényegre törő alkotásra. Ezek azok az imádságok, amelyeket, szétszórva különböző kódexekben, neki tulajdonítanak, és amelyek mögött fölsejlik mint szilárd csontozat az a zsoltáros póre mellérendelés, amely titokban azért együtt él azokkal a magas költészetbe tartozó regiszterekkel, amelyek megtalálhatók már az Africában, de az aszkétikus művekben is.”³¹

Remélem, hogy kedvet csináltam másnak is – az enyém már ugyanis megvan – a folytatáshoz, vagyis, hogy a Festetics-kódexben található régi magyar költészeti kincset ne tekintsük csak nyelvészeti elemezhető szövegtörzshöz. Ezt a nyelvemléket ráadásul még becsebbé teszi, hogy mai ismereteink szerint ez az imádságoskönyv az egyetlen 15. századi, Magyarországhoz kötődő kódex, melyben Petrarca-szövegek olvashatók.³²

II.

Mivel a most adott terjedelemben lehetetlen volna kellő alaposítással végigvizsgálni mind a hét petrarcai zsoltárt abból a szempontból, hogy mely görög-római, illetve bibliai forrásokat imitál vagy épít be saját szövegébe, mind pedig abból a szempontból, hogy legfőképpen a Szent Ágostontól tanult zsoltármagyarázat milyen hermeneutikai fogásaival operál vagy alakítja a szövegeket, ezért példaképpen csak a Katonától Horváth Jánosig méltán dicséret és humanista szelleműnek tartott negyedik zsoltárt fogom részletesen elemezni. Ezért most közlöm is az eddigi legelfogadhatóbbnak tartott kiadás alapján a latin szöveget, a tanulmány függelékében pedig az olvasó megtalálhatja mind a hét psalmos szövegét, az eredeti hangalakot tükröző, de a mai helyesírással átírt változatban.

²⁹ Donatella COPPINI, *Petrarca, i salmi e il codice parigino latino 1994 delle 'Enarrationes' di Agostino = Petrarca e Agostino*, a cura di Roberto CARDINI, Donatella COPPINI, Roma, Bulzoni Editore, 2004, 19–38.

³⁰ E. Ann MATTER, *Petrarch's personal psalms: Psalmi penitentiales = Petrarch: A critical Guide to the Complete Works*, eds. Victoria KIRKHAM, Armando MAGGI, Chicago, University of Chicago Press, 2009, 219–227, 427–430.

³¹ Marco ARIANI, *Petrarca*, Roma, Salerno Editrice, 1999.

³² Noha korábban egy ma Párizsban őrzött kódexről azt feltételezték, hogy az corvina és Beatrix királyné számára készülhetett, egyértelműen bizonyítható, hogy a könyv sohasem volt magyarországi gyűjtemény része. Vö. *Matthias Corvin, les bibliothèques princières et la genèse de l'état moderne*, publ. par Jean-François MAILLARD, István MONOK, Donatella NEBBIA, Bp., OSZK, 2009 (Supplementum Corvianum, 2); LENGYEL Réka, *Sulla conoscenza del Petrarca in Ungheria nel Quattrocento*, Nuova Corvina, 21(2009), 42–48.

Psalmus IV³³

- (1) Recordari libet munerum tuorum, Deus, ut sit michi confusio ante oculos, et rubor in genis meis.
- (2) Sic enim forte misereberis, ubi non prorsus oblitum videris omnium que michi tribuisti, largitor optime.
- (3) Tu michi celum et stellas, (quid enim horum indigebas?), tu michi vicissitudines temporum creasti.
- (4) Tu solem et lunam, tu dies noctesque, tu lucem ac tenebras discrevist.
- (5) Aer opus digitorum tuorum, serenitatem et nubes tu fecisti, et ventos et pluvias.
- (6) Terram aquis involvisti, fecisti montes et maria, valles ac planiciem, fontes, lacus ac flumina.
- (7) Hec intus variis seminibus fecundasti, circum quoque multiplici specie decorasti.
- (8) Herbis virentibus vestisti campos, distinxisti colles floribus et silvas ramorum foliis.
- (9) Fatigato requiem preparasti, estuanti umbras arborum, et ad otium recessus amenissimos,
- (10) sitienti fontes lucidos, esurienti baccas omnis generis, et refectionis quam multiplicis alimenta.
- (11) Quam multiformibus animantibus terras et pelagus implesti, et circumfusos tractus aeris! Quis cuncta dinumeret?
- (12) Hec omnia pedibus hominum subiecisti: usque ad oblectationes varias amasti hominem.
- (13) Nec me minus ideo quia cum multis: quin et singularia quedam prebuisti michi.
- (14) Tu corpus hominis pre cunctis creaturis tuis adornasti, tu membra miris ordinibus collocasti.
- (15) Os illi imperiosum ac serenum spiritumque tui capacem et contemplatorem celestium statuisti.
- (16) Addidisti artes innumeras quibus vita hec foret ornatior, eterne quoque vite spem dedisti.
- (17) Ostendisti viam qua gradiendum foret. Aperuisti aditum in tabernacula tua. Monuisti quid cavendum atque unde declinandum sit.
- (18) Deputasti comitem perpetuum ac ducem. Gressus omnes e specula contemplatus es et errores meos observasti.
- (19) Cadentem sustentasti, labentem firmasti, errantem direxisti, prostratum sustulisti, suscitasti mortuum.
- (20) Miseratus es labores meos totiens ubi non misericordia sed odio dignus eram.
- (21) Et quibus meis meritis tam multa, tam digna, tam grandia? Gratis et indignus hec accepi.
- (22) Pro his omnibus quid tibi retribuere vides. Verumtamen miserere iterum et succurre, quia sine te morior.
- (23) Ingratitudinum mearum ne reminiscaris amplius, sed salvam fac animam meam, nil iam de propriis viribus sperantem.
- (24) Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Sicut erat in principio et nunc et semper et in secula seculorum. Amen

Magyarázatok (A számokkal a fentebbi latin szöveg verseinek számára utalok.)³⁴

- (1) Ebben található a dávidi zsoltárokra való utalás; például a 43. zs. 16. sorára („és arcom elborítja szégyenem”, illetve a 68. zs. 8. és 20., valamint rákövetkező soraira („pirulás rájok ne szálljon miattam”; „pironságom te ismered és szégyenem, gyalázatom”). Egyébként is

³³ PETRARCA, COPPINI, 25. jegyzetben *i. m.*, 32–36. (Ez a kiadás a költő születésének 700 éves évfordulójára készült a Nemzeti Kiadás kritikai kiadás-sorozatának részeként.) A teljes latin szöveg ezen kívül könnyen megtalálható még az interneten, két helyen is. Az egyik a Biblioteca italiana, amely Roberto Gigliucci fentebb idézett kiadását (1997) digitalizálta, a másik a Biblioteca dei Classici Italiani honlapja, amely viszont a maga részéről Pasquale Stoppelli (Lexis Progetti Editoriali, Roma, 1997) CD-ROM-ját használta. <http://www.classicitaliani.it/petrarca/poesia/psalmi_penitentiales.htm> [2016. 03. 08.] Ez viszont lényegileg szintén Gigliucci változatán alapul, csupán helyenként más központozást alkalmaz.

³⁴ A magyarázatokat Roberto Gigliucci idézett kiadásának kommentárjaiból állítottam össze.

- megjegyezhető, hogy a *confusio* és a *rubor* a bibliai nyelvben gyakran társulnak egymással, nemcsak a zsoltárokból, hanem a prófétáknál is, például Izajásnál.
- (3)-(4) Itt is van utalás a valódi zsoltárokra, mégpedig a 73-asra és a 103-asra, amelyek utalnak Isten azon jótéteményeire, adományaira, sőt magára az egész teremtett világra, amelyekről a bűnös elfeledkezett. Erre a feledésre utaló áthallások megtalálhatók Petrarca legnagyobb terjedelmű művében is, a *De remediis utriusque Fortunae* című munka második könyvének 93. fejezetében. Itt ráadásul Arisztotelészre való hivatkozással bizonyítja be, hogy az emberiség egyik fő hibája, hogy elfeledkezik a mástól kapott jótéteményről: „Írattatik amaz arisztotélesi némünémű nemes elméjűség, hogy valaki megemlékezzék a mással közlött jótéteményről, de a mástól vett jótéteményről elfelejtkezzenek.”³⁵ De az intertextuális áthallások sora – mint Petrarcanál legtöbbször – itt is véget nem érő, hiszen már magában a Fortuna-könyvben hivatkozik Senecára, azután a *Familiares* idevonható levelében (X, 3.) Ciceróra és Szent Ágostonra.
- (5) A 8. dávidi zsoltár 4. sora szerint is az egek az Úr ujjainak alkotásai.
- (10) A *Familiares* egy helyén is (VII, 3, 17) emlegeti az „oly sok fényes forrást, a sok kanyargó folyót, a még annyi halakkal teli tavat”.
- (12) Ez igen erős áthallás a 8. zs. 7. verséből: „adtál neki hatalmat kezdenek minden művei felett, lábai elé vetél mindeneket”.
- (14) Folytatódik az utalás a fent említett zsoltárra, a 6. és 7. versre: „az angyalok alá csak kevéssel aláztad, dicsőséggel nagysággal koronáztad”. Ki kell emelnünk, hogy ez az egész laudatio az embernek adott isteni adományok fenségéről mintegy az alapját, illetve egyik forrását képezi a humanizmus egyik legkedveltebb témájának, azaz az „emberi méltóságról” (de dignitate hominis) írott gondolatmeneteknek, értekezéseknek, amelyek közül talán a leghíresebb Giannozzo Manetti *De dignitate hominis* (1452) című műve. Megvan azonban a bibliai gondolatnak a római párja is, mert hiszen Cicero *Az istenek természete* című művében (II. 54 skk) majdnem azonos módon fogalmazza meg, hogy az egész emberi természet alakja és tökéletessége mutatja azt, hogy erről a halhatatlan istenek gondoskodtak. Sőt Petrarca saját maga az önmaga és mások tudatlanságáról szintén beszélt, egyenesen Ciceróra hivatkozva a test és az érzékek, illetve a tagok elrendezése és összeillesztése csodálatos rendjéről.³⁶
- (15) Itt Petrarca az egyik leghíresebb antik mitológiai, filozófiai, költészeti motívumra utal, hiszen Ovidiustól tudhatjuk, hogy az embert az különbözteti meg a többi élőlénytől, hogy egyenesen áll és arcát felfelé fordítva nézi az eget (*Metamorphoses* I, 85–86.). Ez vidáman élél a 20. századig, hiszen még Thomas Mann is használja a Felix Krullról írott regényében (*Egy szélhámos vallomásai*). Természetesen maga Petrarca is utal erre a forrásra egy párizsi kódexben, amely hajdan az ő tulajdonában volt és sok széljegyzetét is tartalmazza. (A kódex egyébként Cassiodorus *De anima* című művét tartalmazza.) Az ovidiusi gondolat megtalálható már Cicero említett művében is, és Cassiodoruson kívül más egyházatyák, például Szent Ambrus és Lactantius is használták.
- (16) Figyelemre méltó, hogy a számtalan művészetre való utalást Petrarca más művébe is beillesztette (I. ecloga, 99–100. sor: „Qui corpus mentemque dedit, quibus addidit artes / Innumeras geminum cumulans ab originem unus”. Az eclogában ketten folytatnak párbeszédet, Monicus és Silvius, tehát az allegóriát figyelembe véve Petrarca öccse, Gherardo, aki karthauzi szerzetesnek állt és maga Petrarca. Az idézett részben Monicus beszél, Csehy

³⁵ PETRARCHA Ferenc, *A jó szerencsének és a szerencsétlenségnek orvosságairól*, SZÉKELY László fordítása (1760–1762), sajtó alá rend., a jegyzeteket és a kísérőtanulmányokat írta: BÍRÓ Csilla, LENGYEL Réka, MÁTÉ Ágnes, Szeged, Lazi, 2015, 204.

³⁶ Vö. CICERO, *Az istenek természete*, ford. HAVAS László, Szeged, Lazi, 2004; PETRARCA, *De ignorantia – A tudatlanságról*, ford. LÁZÁR István Dávid, Szeged, Lazi, 2003.

Zoltán fordításában magyarul: „Ímígyen lelket adott testünkbe s ezernyi tudást vele együtt, / ősi iker kegyajándékunk így sokszorozódik”.³⁷

- (17) Látszik, hogy ezek a zsoltárok ugyanabban a lelkiállapotban vagy az írói életmű ugyanazon fázisában keletkeztek, mint a *Secretum*, ugyanis ott olvasható, a III. könyvben Ágoston szájába adva a Ferencnek, azaz Petrarcának szóló felvilágosítás, hogy Isten sugallja és mutatja meg neki azokat az utakat, amelyeken járnia kell, illetve mutatja meg azokat, amelyek tévútra viszik.³⁸ Hozzátehetjük még azt is, hogy fennmaradt Petrarcának egy rövid imádsága 1338. július 10-ről, amelyben ugyanezt a képet használja, és ahol szól: „Ő én üdvösségem Jézus Krisztus, ha téged irgalmasságra indíthat az emberi nyomorúság, akkor állj mellém nyomorúságomban és kegyesen hallgasd meg imámat: tedd, hogy zárándokutam tessenek neked, és lépteimet irányítsd az örök üdvösség útjára”.³⁹
- (18) Az emmausi jelenetre (Lukács evangéliuma, 24,13 skk) való utalás nem csupán nagyon kedves Petrarcának, hiszen a 3. bűnbánati zsoltárban is felhasználja, hanem ilyen típusú értelmezéséhez utat mutatott neki maga Szent Ágoston, aki a 235. szentbeszédében így szól: „Az úton velük mint útítársuk gyalogolt és ő maga volt vezetőjük.” Az a megfogalmazás pedig, hogy Isten mint egy őrszem magaslatról kíséri az emberek minden léptét, egyenesen Jób könyvére emlékeztet (34, 21).
- (19)-(20) Az elbukót felsegíti, a lankadót megerősíti Isten, a karthauzi szerzetesekhez intézett *De otio religioso* című művében is (II, 16) és a humanista életmódot dicsőítő *De vita solitariában* is (I, 5).
- (21) Az itt vázolt kegyelemtan végső soron Szent Pálra megy vissza (1. Kor, 4,7), hiszen az apostol arról beszél, hogy az, amit az ember birtokol, azt mind kapta, ha viszont kapta, akkor miért dicsekszik azzal, amit csak kapott!⁴⁰
- (23) Ez a vers teológiailag igen mély, hiszen Szent Ágoston vallomásai nyomán azt is figyelembe veszi, hogy Isten a hálátlanok és gonoszok iránt is irgalmas szívű. Ez végső soron Lukács evangéliumára megy vissza (6, 35).

Függelék

Petrarca zsoltárainak a Festetics-kódexben található magyar fordítása, az eredeti olvasatot megőrző mai átírásban.*

A kéziratban: 364–405. oldal, az utólagos könyvtári számozás szerint 182^v–203^f, N. Abaffy Csilla kiadásában: 755–837.

Penitencia tartásról való psalmosok. Elő psalmos:

- (1) Jaj nékem, mert haragossá én ellenem töttem én megváltómat, és ő törvényét kemenséggel elmulattam.
- (2) Igaz utat akaratom szerint elhattam, és az járatlan utakon messzé és szélesen forgottam.
- (3) Menden darabosokat és belhatatlanokat általjártam és mindenütt muka (sic!) és nyavalya.

³⁷ Lásd a következő kétnyelvű kötetet: PETRARCA, CSEHY, 18. jegyzetben *i. m.*, 20–22.; feltétlenül elolvasandó még: CSEHY Zoltán, *Parthenias: Olvasati megjegyzések Petrarca első eclogájához*, Helikon, 2004/1–2, 166–176.

³⁸ Vö. PETRARCA, *Kétségeim titkos küzdelme*, ford. LÁZÁR István Dávid, Szeged, Lazi Könyvkiadó, 1999.

³⁹ „Salus mea, Christe Ihesu, si te ad miserecordium inclinare potest humana miseria, adesto michi misero et preces meas benignus ex audi: fac peregrinationem meam tibi placitam et gressus meus dirige in viam salutis eterne.” Lásd: PETRARCA, COPPINI, 25. jegyzetben *i. m.*, 60.

⁴⁰ Vö. Francesco PETRARCA, *Secretum*, ed. bilingue, a cura di Enrico FENZI, Milano, Mursia, 1992, 320–321.

* Az MTA Nyelvtudományi Intézetének honlapján található egy átírás:

<http://omagyarkorpusz.nyud.hu/documents/kodexek/FestK/norm/FestK_4.txt> [2016. március 20.] Ez azonban – akár csak a többi – komoly tudományos, különösen irodalomtudományi célra használhatatlan, ugyanis a mai köznyelvhez igazította az átírást, a betűhív átírással, automata programmal generálva a feltüntetett alakokat. „A betűhív szöveget az Argumentum kiadótól kaptuk meg TEX forrásfájlok formájában; ezekből nyertük ki a szöveget. A morfológiai elemzést és az egyes szövegszavakhoz tartozó töveket a Jakab László-féle adattárból nyertük ki. A normalizált alakokat automatikusan generáltuk a mai magyar töből és a morfológiai elemzésből.”

- (4) Egy vagy más barmoknak csordái közzől, és vadaknak barlangja kezett én lakásom.
- (5) Nyavalyásságokban gyenyerkedésekvel forgottam, és tövissekben vetettem én ágyamat.
- (6) És veszedelembe aluttam el, és kénokban reménlettem nyúgolmat.
- (7) Mast azért mit tegyek, ennyi veszedelmekben hová forduljak: én ifjúságomnak remenségi mind elestenek.
- (8) És löttem tengerbe veszethez hasonlatos, ki jószága elvesztése után, mezejtelen, kiúsz, szelekkel és vésszel hagyigáltatott.
- (9) Eltávoztam én az parttól, és az megszabadolásnak utát meg nem fogom, de elragadtatom balfelől.
- (10) Látok, de igen vékonyon, és inneg vagyon nékem nagy bajlódásom, mert én magamra megharagozom, és én lelkeimmel ellenkedem.
- (11) Haragozom én bineimre, de navallyásságomnak nagy terhe alatt megnyomattam; sincsen lélekvételömnök helye.
- (12) Gyakorta futásomat megtartuztattam, és az régi igát levetnem gondoltam, de belhatott csontimban.
- (13) Ó ha valamikor le esnéjek én nyakamból; leesik legottan ha te parancsolandasz, felséges.
- (14) Ó ha én magamra úgy haragodjam, hogy téged szeresselek vagy késén!
- (15) De igen félök, mert én szabadságom önne kezem miatt elveszött.
- (16) Igazán kénzódom, néki engedtem, méltó mukával kénzódom.
- (17) Mit szerzettem bolondságommal magamnak, én láncomat énmagam egybeszöttem, és akarván estem halálnak lesiben.
- (18) Hálókát vetett nékem ellenségem, valahová megyek vala, és én lábimnak töröket hagyigált.
- (19) Én kedig megutáltam, és bátron jártam az iszamókon, és büneimben magamnak hízelkedtem.
- (20) Hittem, hogy ifjúságnak ékes tévelgeni, és utat követtem vala, hova engemet viselt herte-lenség.
- (21) És mondtam magamnak: – Mit az életednek fele előtt az utolsókról gondolsz? Menden kor megtartja ő végeit.
- (22) Látja ezeket Isten, de megmeveti, igen könnyű lészen bocsánatra, megfordolhatsz, mikor akarsz!
- (23) Mast az gonosz szokás az ő ünét megkéri, és erővel elvonszja hejában ellene akarót.
- (24) Hova fussak, nincsen utam, és én megketeztettem, és én megmenekedésem igen távol.
- (25) Meghaljak én bineimbe, ha nékem segítség nem jevend onnag feljől?
- (26) Nem érdemlettem – én vallom – de te Uram irgalmazj és terítsd ki kezedet elveszőnek!
- (27) És megemlékezvén te ígéretidről, szabadíts meg engemet pokolnak torkiból.
- (28) Dicsőség Atyának és Fiúnak és Szent Léleknek,
- (29) Miként vala kezdetben és ma és mindenha és erőkköl erőkké. Amen.

Penitenciáról való másik psalmos:

- (1) Magamnak hívom azkit megsértettem, sem félek, meghívom azkit elveték, sem szégyenlem.
- (2) Az elveszett marhát megadom, esmég merészkedem ez setétségekből szemeimet mennybe felemelnöm,
- (3) Ott lakozik én megváltóm, ki hatalmas poklokból kiszaggatni.
- (4) És meghívölt tagokban lelket beötneni, és kivonni vesztég feköt koporsóból.
- (5) Én enmagamba elvesztem, de őbenne énnékem életem megmaradó, és idvesség erőkké.
- (6) Ó parancsol halálnak, ő életet ád, és megújjeht, ki tilt jobbkat reménleni?
- (7) Repüljenek el, kik engemet ijjegetnek, én binem igen nagy, de Úrnak irgalmassága mérhetetlen.
- (8) Vétkeztem boldogtalan, gonoszokat gonoszbakra felrakván, és enmagának nagy ellenség.
- (9) Ingyen minden kozsmóimat egy vagy mindentől kisebb cseppe szent vérnek lemosja.

- (10) De maga honnag nékem nyegésem, szegd meg ez követ uram, és kútfejek kiomoljanak ez kemenséges diamantból!
- (11) Tiszta vizek buzogjanak és leszálljanak e(v)es fertőben, holott az kemén vadkan szenétlen belhever.
- (12) És mosattassanak meg az régi fertezések, hogy néked lehessen kellemetes ez lakodalm, mikort nékem utálatos.
- (13) Legyen nékem édszaka én nyavalyásságomnak emlékezeti, és napon idvességemnek reménsége jelönjék.
- (14) Timporáljam vígakat szomorokkal, de te irgalmasságidról soha el nem feledkezjem.
- (15) Mennyi gonoszokból engemet megmentettél, és miképpen én lelkemet el nem hattad sok veszedelmekben.
- (16) Sírjak bánkódván elhagyott jókról, bódogbakra fohászkodjam, én magamról féljek mindenkor, terólad soha kétségbe ne esjem.
- (17) Legyen nékem én ágyam purgatóriumom, és én feköhelyem én siralmamnak titkosa.
- (18) És én testemben bánkódjam, minekelőtte hanyatt essem poklokba.
- (19) Irgalmazj uram, irgalmazj és te mívedet meg ne hadd, én szabadítóm és utolsó reménségem.
- (20) Dicsőség Atyának és Finak és Szent Léleknek,
- (21) Miként vala kezdetben és ma és mindenha és örökköl örökké.

Penitencia tartasról való Harmadik Psalmos:

- (1) Irgalmazj én bánatimról Uram, eléggé és felette ferteztem én bineimnek sáriban, megfonnyadtam nyavalyás.
- (2) De mi vagyon továbbá várandó gyetretnek, az idő haszontalan elmúlt, életemet tanálcsban elkeltettem.
- (3) Halál én szemeim előtt szembeáll, és utolsó házam koporsóm, és csikorgás és nyegése pokolnak.
- (4) Míglén csal meg engemet az mái nap, az holnapnak várása alatt, mikor kezdek tehozjád megtérnem.
- (5) Állasd meg immár habokit és vészekit lelkemnek, világosítsd meg én szivemnek tanálcsit, és vesd meg én mukámnak határit.
- (6) Ki értelmet adtál volt, hogy jól mívelném, adj akaratot, és mívelkedetre igazgasd, hogy te ajándékoknak szemembe hányásával meg ne szégyenüljek.
- (7) Szabadíts meg te ellenségednek szolgálatjából, és hogy ne törjön te kezeidnek mívére, tilts meg, mert ki megtiltsa, nincsen.
- (8) Szabadohh meg engemet az erök kénoktól, légyen nékem én tisztolásomnak része én mukám, kivel itt naponként mukálkodom.
- (9) Továbbá való kénimat ez világon és ez tagokban kivegyed, minekelőtte eljőjön szegénségnek ideje.
- (10) Viselj engemet te utaidra, napnak elnyugatjának előtte, mert megestvéledik, és éj barátja tolvajoknak.
- (11) Készeríts engemet te hozjád, ha hívni kevés, továbbá valament akarod, csak ne veszjek el.
- (12) Tekénts Uram, láss, irgalmazj, mert tenmagad isméröd minden nyavalyámat.
- (13) Dicsőség Atyának, és Finak és Szent Léleknek, miként vala kezdetben, és ma, és mindenha, és örökköl örökké.
- (14) Amen.

Negyed psalmos: Penitenciáról való, Istennek sokképen való jól téteről:

- (1) Emlékezzél kelljen ajándékidról, Isten, hogy légyen nékem szégyen, én szemeim előtt, és pirolás én orcáimban.

- (2) Mert talántal így irgalmazsz meg, mikor nem mindenestől elfeledtnek látandasz mindenekről, kit adakozol, jó adó!
- (3) Te énnékem mennyet és húgyakat, mert ezeknek melyiknélkül valál szíkes, Te én nékem idéknek változásit teremtéd.
- (4) Napot és holdat, Te napokat és éjeket, Te világosságot és setétséget egymástól megválasztád.
- (5) Ég Te ujjadnak míve, tisztaidőt és fellegetek Te töttél, szeleket és eseket.
- (6) Földet vizekkel béltakartál, töttél hegyeket és tengereket, völgyeket és egyenessegeket, kútfejeket, állóvizeket és folyóvizeket.
- (7) Ezeket önbennök külön-külön magokkal megcsemetésítéd, minden felől sok képpen való ábrázzal megékesítéd.
- (8) Zöld füvekkel megruházád mezőket, hegy-nyakakat megválogatál virágokkal és erdőket ágaknak levelivel.
- (9) Megfáradtnak nyugolmat csináltál, meghevöltnek fáknak árnyíkit, és mulatságra gyenyerő mulatóhelyeket.
- (10) Megszomélholtnak igen tiszta vizeket, megéhültnek minden nemű gyemölcseket, és sokképen való megelegejtésnek eledelit.
- (11) Mely sokképen való lelkes állatokval feldeket és tengert bélteltél, és kernyületlött egeknek fekésit, ki mindent számlálhat meg.
- (12) Mindezeket embereknek lába alá vetted, kilemb kilemb gyenyerkedésig szerettél embert.
- (13) Engemet sem azért kevésbé, mert sokakkal, só [itt: sőt] némely tulajdonságokat adtál nekem.
- (14) Te embernek testét minden teremtt állatok felett megékesítetted, Te tagokat csuda szerőkkel meghelheztetted.
- (15) Szát neki parancsolót és vidámot, és lelket Téged foghatót, és mennyeknek meggondolhatóját adtad.
- (16) Ahhoz adtál sokképen való tudományokat, kikvel ez élet ékesültebb volna, és örök életnek reménségét adtad.
- (17) Megmutattad az utat, kin járni kellene, megnyitottad bélmenetit te lakodalmadba, megoktattad mitől magát kellene megóni, és honnag el kellene hajtani.
- (18) Mellé adtad Te társolódat és vezéredet, minden menését az néző helről szemlélted, és én tévelgésimet eszedbe vetted.
- (19) Elesőt megtartottál, eliszamót megerősítettél, tévelgőt igazgattál, elestet felemeltél, holtat megelevenítettél.
- (20) Megkenyöröltél én mukáimon ennyészer, holott nem irgalmassággal, de gyűlölséggel voltam méltó.
- (21) És minémű én érdemimért ily sokakat, ily nagyokat, ingyen és méltatlan ezeket vöttem.
- (22) Mind ezekért mit Tenéked megfizessek, látod, ingyen irgalmazj ismét, és segejts meg, mert Te nálad nélkül meghalok.
- (23) Az én hálátlanságimról ne emlékezzél továbbá, idvezíhned én lelkemet, immár tulajdon én erőmben semmit sem bízottat.
- (24) Dicsőség Atyának és Finak és Szent Léleknek, miként vala kezdetben és ma és mindenha és erőkköl erőkké. Amen.

Penitencia tartásról való: Ötöd psalmos:

- (1) Én éjeim szomoróságban elmúlnak, és számtalan ijegetésekvel forgatnak, én lelkemnek tudománya megrezeszt álmatlant, és gonoszól vagyon nekem.
- (2) Én álмам kilemb-kilemb réoletekkel bántatik, nem nyugolmat én nékem, hanem mukát hozván.
- (3) Döghalálos terténetnek jelét tilts meg Uram, és kelj eleiben, mert előjevő halálnak jelensége.

- (4) Én napimat keserőségemben múltattam el, megemésztettek engemet halhatatlan gondok, és én lelkemnek perlésével megkeseredtem.
- (5) Én testemnek terhével megfáradott és meghorgadottól járok, és földet akaratom nekül nézem.
- (6) Belől és kívől én magamnak megbántója vagyok, mindkétfelől házi ellenséget leltem, kik engemet lábok alá nyomottak.
- (7) Idegen reámjáróknak megnyílt bétéjel, és az kőfalnak őrizeti levettetött.
- (8) És én, álommal nehezült és ogzatlan, éjnek setétségei között megnyomattam.
- (9) Semmi reménségem nékem idvességemben, semmi segejtségem egyebünneg, hanem Te irgalmasságodban reménkedem.
- (10) Segél(j), siess, és adj segedelmet, és irgalmazj meg énnékem.
- (11) Dicsőség Atyának és Fiúnak és Szent Léleknek, miként vala kezdetben és ma és minha és erőkköl erőkké. Amen.

Penitencia tartásról való: Hatodik psalmos:

- (1) Megszállottanak engemet én ellenségim, igen forgatván sokféle gerelyekkel.
- (2) Meglankadtam, bódogtalan, és igen megrettentem, halálnak félelme állapot énrajtam.
- (3) Kenyeklettem én pálcámra, és mondtam, imé, megszenvedem s meg nem csekkeném.
- (4) Nem tekintettem naptámadatra, sem honnag kellett volna segejtséget vártam, sem mikért méltó vala reménlettem.
- (5) Azért az gyámol, kire könyöklettem vala, engemet hirtelen meghagya, és én hanyatt-homlok földre esött vagyok.
- (6) Megismertem, leesvén, mely betegül állottam volt: tolvajok szökének leesöttre.
- (7) Megfosztának engemet sok kazdagságoktól, gyűjtöttekről énnékem, igen messzűnven, évvel és vérrel megszerneyjtének engemet.
- (8) Igen nehéz sebekkel megtekejtének engemet, holt elevenen és mezejtelen hagyának az kietlenben.
- (9) Fejemet és én melljemet általverék, még én szívemnek alatta kereskedtenek keménben.
- (10) Ott a seb avólással megrothadott, én életemnek félök, ott te kezeidet, Uram, nyótsd rejá hamarsággal.
- (11) Mert élsz, én Idvezítém, és ezt látván magasságból, hallgattál és szenvedted, mert én érdemlettem.
- (12) Irgalmazsz találtán, sem szenveded végiglen, mert tenmagad hatalmas vagy törvént vetni halálnak.
- (13) Te megfogod hóhéroket én halálomtól, mert te benned reménségem nagy vagyon, te idvezítesz engemet kegyetleneknek kezéből.
- (14) Dicsőség Atyának és Fiúnak és Szent Léleknek, miként vala kezdetben és ma és mindenha és erőkköl erőkké. Amen.

Penitencia tartásról való, Hetedik és utolsó psalmos:

Alojtom vala, hogy állök mikor leesém, jaj nékem, hova forduljak, igen leüttettem. Hova vagy honnag estem, szernyőködem mikor megemlékezem, és igen erősen megrettenök. Reménséget tartok vala én erőimben és magamnak nagyokat, némelyeket igértem vala. Álmat magamnak költök vala, mast megsalattott, felserkönek könnyhullatásimval. Bátor voltam veszedelmekben, víg nyavalyáknak keziben, vészekben partot alajtottam. Kerynel nézék az ködökön, keveték visszavaló mindenkor és tekerges életnek utait, és bódogtalansággal édesítőket. Tudod, mert Te nékem mindenkor valál végem, de te hozjád én magam által jóni alojtván, hátra iklódtam, megválogathatlan ösvényöken. Értem most mindenött lesöket, szánom ily hosszú tévelgésimet, és azért hol lészen nyugalmam.

Gyűlöseséges vagyok magamnak, és mindent mívelek magam megunással, erőt szenvedek és egyebet nem illik.
Új szándokomat régi szokásom megnyomja, és mikor az igazak kellendnek, ismeg hátra iszalom az szokottakra.
Mennyészer immár, ásítván, az okádásra tértem, és enmagamba megharagván mondtam: míg valjon ezeket és mi leszén vége?
Igaz kénnya maga elhitt léleknek, tudom, mi engemet elvesztött: semmi nem voltam, el-felemlitem szemöldökömet.
Ismerem semmi bizodalját embereknek, hanem csak Istenben, és ha kevésbé Istenben, villámodják meg féneslen.
Vedd el Uram éntőlem vakmerőségnek lelkét, és alázatosságot adj, néked kellemetöst.
Hogy fel ne magasztassam oktalan, és magamnak énmagamról hazudjak, de megmaradjak Te félelmedbe.
Sár és vékon árnyék vagyok, és füst, szélnek ereje előtt, úgy magamnak tettetöm láttatni.
Úgy magamnak láttassam mindenkor, és ez alojtásba megmaradjak józanon és idvezen, Te árnyékod alatt.
Mennyészer innen lábamat elindojtandom, leessem és énreám töröknek legyen szidalma.
Tudom és megismertem, megfödött engemet immár hasonlatos elomlás.
És mégis felkelnem nem tehettem, de mondhatatlan nyavalyákval nyavalygok.
Ily hosszan ferzetetős, fertezem vermekben, és én gonosz kívánságimnak sárába fekszek.
Emelj fel engem Kristus Jesus, és irgalmasságon tartóztass, hogy ne essem le utolsó korimon.
Dicsőség Atyának és Finak és Szent Léleknek, miként vala kezdetben és ma és mindenha és örökköl erőkké. Amen.